

Зміст

Читаймо про Китай і збагачуємось духовно, думаючи і дбаючи про Україну! (Михайло Сидоржевський)	3
ПЕРЕДМОВА.....	5

ЧАСТИНА 1

ЩОДЕННИК

ПЕРЕДМОВА ДО ЧАСТИНИ 1	10
Розділ 1. Знайомство з Китаєм	13
Передмова до розділу 1	13
1.1. Переліт	15
1.2. Аеропорт	16
1.3. Дорога	18
1.4. Поселення	19
1.5. Перший вечір у Китаї	20
1.6. Сніданок	21
1.7. Знайомство з компанією Baosteel Engineering	21
1.8. Обід	23
1.9. Зв'язок	24
1.10. Другий вечір у Китаї	24
Післямова до розділу 1	25
Розділ 2. Акліматизація	29
Передмова до розділу 2	29
2.1. Вихідні	29
2.2. Хвороба	31
2.3. Робота	35
2.4. План	35
2.5. Природні умови	36
Післямова до розділу 2	39
Розділ 3. Облаштування	43
Передмова до розділу 3	43
3.1. Обмін валюти	43
3.2. Піший маршрут на роботу	45
3.3. Банківська картка	46
3.4. Медична страховка	50
3.5. Вид на проживання	50
3.6. Оренда квартири	52
Післямова до розділу 3	55
Розділ 4. Транспорт	56
Передмова до розділу 4	56
4.1. Легкові автомобілі	56

4.2. Метро	57
4.3. Таксі	61
4.4. Автобуси	62
4.5. Мото- і велотранспорт	64
4.6. Автотраси.....	65
4.7. Водний транспорт	67
4.8. Аеропорти.....	67
4.9. Залізничні вокзали	68
Післямова до розділу 4.....	69
Розділ 5. Подорож	71
Передмова до розділу 5.....	71
5.1. Підготовка	71
5.2. Автовокзал.....	72
5.3. Поїздка.....	74
5.4. Чжоушань.....	78
5.5. Храм Будди.....	80
5.6. Університет.....	81
5.7. Повернення.....	82
Післямова до розділу 5.....	84
Розділ 6. Люди	86
Передмова до розділу 6.....	86
6.1. Китай очима українця	87
6.2. Китайці очима українця.....	94
6.3. Роздуми про життя в Китаї і про китайців	102
Післямова до розділу 6.....	107
ПІСЛЯМОВА ДО ЧАСТИНИ 1	108

ЧАСТИНА 2

ІСТОРІЯ

ПЕРЕДМОВА ДО ЧАСТИНИ 2	110
Розділ 7. Стародавній Китай (??? – 256 рік до н. е.)	114
Передмова до розділу 7.....	114
7.1. Доісторична епоха (8500–2070 до н. е.).....	115
7.2. Династія Ся (2070–1600 до н. е.)	118
7.3. Династія Шан (1600–1046 роки до н.е.).....	121
7.4. Династія Чжоу (1046–256 роки до н.е.)	127
7.5. Виробництво в Стародавньому Китаї	142
7.6. Писемність в Стародавньому Китаї	144
7.7. Методики дослідження історії Стародавнього Китаю.....	147
Післямова до розділу 7.....	148
Розділ 8. Ранньо-імперський Китай.....	149
Передмова до розділу 8.....	149
8.1. Легізм.....	150

8.2. Династія Цінь (221–206 до н. е.)	151
8.3. Династія Хань (206 до н. е. – 220 н.е.)	161
8.4. Міжцарювання	171
8.5. Занепад династії Хань	174
Післямова до розділу 8	175
Розділ 9. Шість династій (220–589 рр.)	177
Передмова до розділу 9	177
9.1. Троєцарствіє (220–280 рр.)	177
9.2. Багатоцарствіє (265–589 рр.)	179
9.3. Кінець багатоцарствія	185
9.4. Розповсюдження буддизму	186
Післямова до розділу 9	188
Розділ 10. Середньо-імперський Китай (581–1279 рр.)	190
Передмова до розділу 10	190
10.1. Династія Суй (581–618 рр.)	190
10.2. Династія Тан (618–907 рр.)	196
10.3. П'ять династій і десять царств (907–960 рр.)	217
10.4. Кінець середньовіччя (960–1279 рр.)	219
Післямова до розділу 10	225
Розділ 11. Пізньоімперський Китай (1271–1912 рр.)	227
Передмова до розділу 11	227
11.1. Династія Юань (1271–1368 рр.)	227
11.2. Династія Мін (1368–1644 рр.)	233
11.3. Маньчжурська династія Цін (1644–1912 рр.)	245
Післямова до розділу 11	268
Розділ 12. Сучасний Китай (1912–... р.)	271
Передмова до розділу 12	271
12.1. Юанівський період (1912–1916 рр.)	271
12.2. Ера мілітаристів (1916–1928 рр.)	273
12.3. Національний уряд (1928–1949 рр.)	274
12.4. Китайська Народна Республіка	276
Післямова до розділу 12	278
ПІСЛЯМОВА ДО ЧАСТИНИ 2	279

ЧАСТИНА 3

КОНФУЦІАНСТВО

ПЕРЕДМОВА ДО ЧАСТИНИ 3	286
Розділ 13. Історія конфуціанства	288
Передмова до розділу 13	288
13.1. Конфуцій	289
13.2. Виникнення конфуціанства	291
13.3. Передумови виникнення конфуціанства	294

13.4. Бачення Конфуція	296
13.5. Розвиток конфуціанства	298
Післямова до розділу 13	302
Розділ 14. Постулати конфуціанства	303
Передмова до розділу 14	303
14.1. Основні засади конфуціанства	303
14.2. Взаємини і Чесноти	305
14.3. Принципи конфуціанства	305
14.4. Ідеї конфуціанства	307
14.5. Філософія конфуціанства	308
14.6. Дев'ять концепцій (заповідей) Конфуція	309
14.7. У просторі релігії	310
14.8. Людинолюбство	315
14.9. Природа людини в конфуціанстві	316
14.10. Не тільки конфуціанство	319
14.11. Слово Конфуція	321
Післямова до розділу 14	324
ПІСЛЯМОВА ДО ЧАСТИНИ 3	325

ЧАСТИНА 4

СУСПІЛЬСТВО

ПРИКАЗКА (замість передмови)	328
Розділ 15. Прагнення і дії	330
Передмова до розділу 15	330
15.1. Роздуми	330
15.2. Світовідчуття	332
15.3. Наука	333
15.4. Релігія	335
Післямова до розділу 15	336
Розділ 16. Добро і зло	338
Передмова до розділу 16	338
16.1. Суспільство	338
16.2. Зло	341
16.3. Добро	347
16.4. Оцінка	350
16.5. Протидія	350
Післямова до розділу 16	352
КАЗКА (замість післямови до частини 4)	353
ПІСЛЯМОВА	355
Список літератури	359
ДОДАТОК. ФОТОГРАФІЇ	361

ЧИТАЙМО ПРО КИТАЙ І ЗБАГАЧУЙМОСЯ ДУХОВНО, ДУМАЮЧИ І ДБАЮЧИ ПРО УКРАЇНУ!

У книзі, яку читач тримає в руках – ексклюзивна інформація. В цьому її незаперечна цінність, незважаючи на те, що, мабуть, далеко не вперше хтось із українців береться писати про Китай. Причому, здається, більшість авторів намагаються це робити, навіть там не побувавши.

Звісно, оприлюднюючи тут свої міркування, я пишу не про далекий і загадковий для мене Китай, якого зовсім не знаю, а про книжку, написану Юрієм Теслею, колегою, членом Національної спілки письменників України, і при цьому вченим і програмістом надзвичайно високого рівня, доктором технічних наук, професором, лауреатом Державної премії України у галузі науки і техніки.

Погодьтеся, що складно назвати об'єктивними враження від побаченого й почутого в Китаї для кількаденного туриста, котрого водять довкола визначних історичних пам'яток. Так само обмаль інформації про цю країну і її народ можна отримати з тих численних публікацій, переважно політичного характеру і зазвичай забарвлених певною експресією, яких останніми роками з'явилося дуже багато на різноманітних інформаційних ресурсах. Як відомо, щоб хоча б трохи пізнати чужу країну, треба в ній пожити, бажано бодай кілька років.

Книжка Юрія Теслі, на відміну від скороспілих «туристичних» записок чи поверхневої «публіцистики» – це багатогранна інформація про Китай з перших вуст; це враження про практично невідому для нас країну, записані мислячою і спостережливою людиною впродовж доволі тривалого часу. Ця книжка – про Китай зсередини, про Китай очима європейця, котрий багато місяців живе і працює серед китайців, постійно, щодня спілкується з ними, і цікавиться не лише їхнім побу-

том і повсякденним життям, а й історією, культурою, звичаями і традиціями цієї дивовижної країни.

Не буду зачіпати політичного чи геополітичного аспекту, адже це питання, на тлі російсько-української війни і позиціонування щодо цього Китаю як держави, складне й вимагає окремої розмови. Наразі ділюсь своїм враженням від прочитаного про Китай глибинний, Китай з його громадянами в контексті величної й водночас значною мірою драматичної його історії і багатой, унікальної культури. З прочитаного довідуюсь, що китайці – надзвичайно працелюбний народ, відкритий до технологічних новацій ХХІ століття, і який водночас глибоко шанує Традицію. Прочитання цієї книжки дало мені можливість (сподіваюсь, інші читачі мене в цьому підтримають) хоча б трішки «відкрити» для себе загадкову країну, досі відому мені переважно за романами Нобелівського лауреата Мо Яня.

Цікавими є викладені тут міркування Юрія Теслі, в контексті китайської теми і з перенесенням її на нинішні драматичні українські реалії, про несилову взаємодію. Думаю, що ця його ідея, яка вже представлена в низці публікацій у міжнародних наукових журналах, з часом буде прийнята і впроваджена на практиці і в Україні, якій нині, на жаль, доводиться захищати свою свободу і суверенітет саме силою – силою зброї і силою незламного українського духу.

Читаймо про Китай і збагачуймося духовно, думаючи і дбаючи про Україну! Адже драматичний час потребує сильних і мудрих.

Михайло Сидоржевський
Голова Національної спілки
письменників України

ПЕРЕДМОВА

Як тільки стало зрозуміло, що я буду працювати в Китайській Народній Республіці, з'явилося бажання написати публіцистичну книгу про Китай. Незвичну книгу. Я, вчений і практик, фахівець в галузі ІТ і проєктний менеджер, письменник і автор теорії несилової (інформаційної) взаємодії. І будучи професіоналом у всіх вказаних сферах мені захотілося знайти відповідь на питання: «Чому комуністичний Китай так швидко розвивається?». Дехто в Україні вважає, що соціалізм, комунізм – це зло. А капіталізм, демократія – благо. Китай це спростовує. Тому в мене з'явилася думка, що розвиток і добробут країни визначається не політичним устроєм, а тим, яке суспільство в цій країні. Про що думають люди, чого хочуть, як відносяться до праці і до влади. Одним словом – що у них в головах. Через знання життя в Україні, через вивчення життя в Китаї, оперуючи фактами, я хочу знайти підтвердження цієї думки. А значить і знайти шлях до створення суспільства, яке забезпечить, в майбутньому, розвиток України.

З назви книги стає зрозумілим, що мова піде не тільки про Китай, але й про Україну. Вивчаючи інформаційний простір і України, і Китаю, я хочу зрозуміти вплив «слова» на розвиток суспільства. Я хочу показати, якими впливами можна створити суспільство Правди, Добра, Миру, Розвитку, Добробуту, Щастя. В якому частка людей, думки і дії яких спрямовані на досягнення цих якостей, значно більша ніж тих, у кого думки і дії спрямовані на Обман, Зло, Війну, Занепад, Бідність, Нещастя.

Яка основна ідея книги? В книзі я не описую державу, її устрій, політику, економіку, місце на міжнародній арені чи в військовій сфері України чи Китаю. Про це зараз в Україні пишуть багато. Але я пишу про те, про що в Україні мовчать. Про те, що є головним в розвитку Китаю. Про китайське сус-

пільство. Проживаючи в Китаї, спостерігаючи за життям китаїців, спілкуючись з її громадянами, я хочу викласти своє бачення причин його розвитку. І через дослідження китайського суспільства зрозуміти, яким шляхом можливе створення суспільства Правди, Добра, Миру, Розвитку, Добробуту, Щастя. Саме до такого суспільства, на мою думку, близький Китай. Бо в його основі лежать ідеї про добро, яке веде до створення несилового світу, великого китайського філософа Кун Фу-цзи (якого ми називаємо Конфуцієм). Ці ідеї вже багато століть визначають життя великої країни – Китаю.

Для того, щоб вам стала зрозуміла ця ідея, в книзі виділено чотири частини: щоденник, історія, конфуціанство і суспільство. В першій частині книги наводяться фрагменти мого щоденника перебування в Китаї. Основні події початкового періоду. В другій частині книги мова про те, як виник і розвивався Китай. Династії, завойовники, імперії, заклоти і війни. В третій частині опис конфуціанства, як основної ідеології побудови доброго суспільства. І нарешті в четвертій частині книги роздуми про китайське суспільство, про його відмінність від українського, і про шляхи, якими Україна може досягти такого ж економічного розвитку, якого досяг Китай в останні 50 років.

Знаю, книга не зовсім вчасна і доречна. Йде війна. Війна пов'язана з значними негативними впливами на суспільство. І підводити це суспільство під «стандарт» мирного часу просто безглуздо. Я цього не робитиму. Ця книга для майбутнього. Мирного майбутнього. Коли нам на руїнах Злоби і Помилки прийдемося будувати суспільство Добра і Розвитку.

Вибачте мене, якщо я зроблю комусь боляче. Чи то описом мирного життя в Китаї в часи, коли в Україні йде війна. Чи то поясненням свого бачення причин «моря сліз» в Україні.

Вибачте!

Дійові особи книги:

автор книги;

Оля – дружина автора книги;

*містер Су – директор HR-департаменту
компанії Baosteel Engineering & Technology Group Co., Ltd.;*

*містер Ву і містер Чао – керівники центру
великих даних цієї ж компанії;*

Танг – помічник автора книги;

Поліна – перекладачка;

Зенг – помічник містера Су;

*Ку, Ду, Гуо – колеги; працівники компанії, поліцейські,
працівники готелю, продавці, інші громадяни Китаю.*

苏士尚与家人 Su Shishang and his family (Містер Су)

汤浚 Tang Jun (Танг)

许钢 Xu Gang (Сюй Ган)

徐朦 XU Meng (Поліна)

杜倩倩 Du Qianqian (Ду)

郭玉杰 Guo Yujie (Гуо)

曲秀娟 Qu Xiujuan (Кү)

ЧАСТИНА 1

ЩОДЕННИК

ПЕРЕДМОВА ДО ЧАСТИНИ 1

Новий етап життя. Китай. А скільки етапів вже було? Змінили з дружиною 23 місяця проживання. Списані дві трудові книжки. В радянські часи сказали б – літун. Не збирався нікуди їхати. Осіли в Черкасах. Хотів займатися творчістю. Літературною. Але... З'явилася пропозиція, від якої я не зміг відмовитися. Китай. Компанія. Посада. Зарплата. І все обіцяє бути дуже гарним. Не відмовився.

Запланував написати публіцистичну книгу про мирне життя в Китаї. Головне питання, яке стало переді мною – навіщо? В час, коли в Україні йде війна. Гинуть солдати, гинуть мирні люди, гинуть дітки... Про яке нормальне життя можна говорити? Чи наразі є потреба в книгах, які показують життя без війни, життя на перший погляд безтурботне, щасливе? Не знаю. Може, я й помиляюсь, почавши працювати над цією книгою на початку 2024 року?! Але я знаю, що я повинен з допомогою слова щось робити для України. Так, у мене є дуже сумні вірші про долю людей, про війну і її солдатів, про покалічених дітей, про дітей, які вже ніколи не усміхнуться, не візьмуть до рук свою ляльку чи іграшковий автомобільчик, на скажуть слово «мама». І таких творів в Україні дуже багато... А цією роботою я хочу показати мирне звичайне життя, життя добрих людей, життя, до якого повинен прагнути кожен в Україні. Ні про економічні дива, ні про політичні устрої я не хочу говорити. Я хочу писати про ЛЮДИНУ, справжню добру людину, людину, для якої важлива власна сім'я, безпека, добробут, друзі, любов, робота. Яка про політику і політиків думає максимум 10 секунд в день. А про вбивства, гвалтування, крадіжки, корупцію, катастрофи взагалі не думає. Я хочу трішки вплинути несиловим чином (я буду інколи оперувати поняттями своєї теорії несилової (інформаційної) взаємодії) на українське суспільство, щоб

воно рано чи пізно знайшло свій шлях до процвітання. Хоч трішки. Хоч на 0,001%. Але вплинути...

Після публікації своїх статей про Китай в «Українській літературній газеті» отримав багато листів. В деяких стримовила думка «Виявляється, Китай не такий, як нам уявлялося». Відповідаю. Китай є таким, яким він є. А ваша думка про Китай, як і про все на світі – це результат інформаційних впливів на вас. Я теж впливаю на вас. Але фактами свого перебування тут, а не оцінками Китаю із публікацій в засобах масової інформації. Звідси і розходження. Ще в цих листах, як позитивну сторону статей, відзначали детальну фактографічність. Чим здивували мене. Не думав, що опис проблем у споживанні їжі паличками буде цікавий. Описував, як проблему, якій приділяв досить значний час, і яка викликала багато емоцій. Тому запам'ятав і описав.

Але найбільшою проблемою є роздвоєність почуттів і думок. Китай і Україна. Мирне життя і війна. День розбивається на три частини. Ранок – новини з України (ми з дружиною відразу вирішили – нічийх новин не дивитися і не слухати, крім українських). День – життя в Китаї. Вечір – онлайн спілкування з рідними і друзями з України. І знову новини. На відстані почуття загострюються. І з більшим болем сприймаєш усі негаразди, які отримуєш від новин, від спілкування з друзями і рідними, котрі залишились в Україні. І ще болючіше від того, що бачиш навколо себе нормальне безтурботне (за нашими мірками) життя.

Чому я пишу в передмові про це? Тому що я пишу не для Китаю, і не для китайців. Я пишу для українців. Пишу про мирне спокійне і досить заможне життя звичайних китайців, яке теж настало після трагічних подій і потрясінь. Якби я зараз був в Японії, Німеччині, Франції чи в будь-якій іншій країні, яка пережила війну, писав би те ж саме. Про мирне, спокійне і досить заможне життя японців, німців, французів... Яке теж настало після трагічних подій і потрясінь. І я хочу, щоб українці, через мене, побачили таке життя. В якому думають не про політику, економіку, війну, злочинність, катастрофи,

корупцію. А думають про себе. Про те, як заробити і як потратити гроші. Де працювати і з ким зустрічатися. Куди поїхати на свята і що купити в подарунок дружині, чоловікові, дітям чи батькам. І тому подібне. Важливе лише отримання позитивного світовідчуття від взаємодії з іншими людьми, від життя!

Тому я хочу, щоб ви отримали хоч маленький позитив від споглядання через моє слово за нормальним життям. І найголовніше, за нормальними позитивним взаємодіями в суспільстві. Щоб ви не просто прочитали мою книгу. Щоб ви почули мене. І прагнули цього в своєму житті. І я вірю, що те жажіття, яке відбувається зараз на теренах нашої Батьківщини, скоро закінчиться, і тоді можна буде писати про нормальне щасливе життя в Україні. Це обов'язково буде!

В цій частині книги щоденник з перших місяців перебування в Китаї. Найцікавіших місяців. Спостерігав, занотовував, писав і публікував. Деякі матеріали з цієї частини книги є в «Українській літературній газеті» [1-6].

До цієї частини книги є багато ілюстрацій. Але всі вони розміщені в кінці книги. Читайте і дивіться.

Ось що було найцікавішим...

13

*Програміст. Вчений. Практик. Менеджер. Письменник.
Чого ще бажати в професійному житті?
А от у моєму вірші «Страх» є такі рядки:*

*Роки минають, і міста.
Минає спокій і тривога.
Веде в незвідане дорога,
Жбурляє в вир моє життя.*

*Я вибираю без кінця
На шальках терезів майбутнє.
Вмикаю розум, слово путнє
З-за консультантського плеча.*

*Роботи вибір, чи житла,
Дружини, місця відпочинку,
Партнера, друга, іншу жінку,
Чи ресторану, чи кравця.*

*Але сам вибір – антураж?!
Процесом впливи проявляє.
Бо кожен лотерею має,
Та вже розіграний тираж.*

...

«Страх», 2019 рік

Мені дісталася лотерея. А з нею і розіграний тираж – Китай. Китайську Народну Республіку можна любити, можна не любити. Можна захоплюватися. Можна зневажати. Але незалежно від цього Китай був, є, і мабуть завжди буде однією з найбільш розвинених цивілізацій людства!!! Проживаючи в Україні, я міг тільки мріяти побувати в Китаї. І в 2018-2020 роках з різними делегаціями кілька разів відвідував цю незвичайну країну. А от жити й працювати в Китаї – це було за межами моїх мрій (я ж не знав, що тираж вже розіграний)! В 2022 році мене запроси-

ли на роботу в компанію Baosteel Engineering Technology Group Co., Ltd., найбільшої металургійної корпорації світу BAOWU, на посаду технічного директора центру великих даних. Цей центр, окрім роботи по управлінню великими даними, отримав ще одне завдання: створити інтелектуальну систему інженерного менеджменту (ICIM). Знайшли під цей проєкт технічного директора – мене. І ось я в Китаї. Я в Шанхаї (Фото 1.1).

1.1. Переліт

Готувалися до поїздки з моменту, коли почав працювати в компанії Baosteel Engineering Technology Group Co., Ltd. З 24 жовтня 2022 року. Керівництво компанії попередило – спочатку випробувальний термін і робота онлайн по проєктуванню інтелектуальної системи інженерного менеджменту. Випробувальний термін закінчився. Все добре. Працюю он-лайн над системою. Мабуть, багато хто з моїх колег подумали, що я обманював, коли казав, що працюю в китайській компанії. Проходять місяці, а я не їду й не їду в Китай. В цей час ми з дружиною потихеньку збираємо речі і перевозимо їх у Словаччину, до дітей.

Відразу прийняли рішення, що будемо летіти прямим рейсом з Відня (від Братислави, столиці Словаччини година їзди). Дуже довго готували і легалізували документи. Адже посольство Китаю в Україні не працює. Долучилися наші дітки, які постійно їздили з питань легалізації моїх документів у Будапешт (найближча точка до Братислави – дозволялось легалізувати у Варшаві, Будапешті і Кишиневі).

Легалізували! Потім отримали в Братиславі робочу візу. Взяли квитки. Домовилися з директором HR-департаменту компанії (містером Су), щоб нас зустріли. Вилітаємо 29 листопада о 12 годині з Відня. 29 листопада ранком відкриваю електронну пошту – лист, що рейс скасований. Пропонують летіти з пересадкою в Амстердамі. Між рейсами 1,5 години. Дружина в паніці! Адже ми не знаємо англійської мови. Чи знайдемо за 1,5 години свій рейс в Амстердамі, і чи